

СТАНОВИЩЕ

от

урб. Пламен Апостолов

Имейл: plamen@pkapostolov.net

Относно: Проект на решение за предоставяне на мандат на Националния статистически институт за провеждане на преговори със статистическата служба на европейската комисия „Евростат“ за промяна в обхвата на регионите от ниво 2 в Република България

Общи положения

Преди всичко, приветствам осъзнаването, макар и малко позакъсняло, за нуждата София-град да бъде отделена в регион и да поеме по пътя на еволюцията на по-силно развитите региони в Европейския съюз. Нещо, което е направено в редица европейски столици като Букурещ (с Илфов), Прага, Виена, Берлин и др.

Следва да отбележим, че при преговорите от страната на Националния статистически институт (НСИ) с Евростат и представянето на предложение за промяна на обхвата на регионите от ниво 2, трябва да се съблюдават не само механични индикатори като население и БВП на глава от населението, но и редица други фактори, свързани с нашите реалности. Не случайно в изменението на Регламент (ЕО) № 1059/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS) е изменен текстът в член 3, параграф 5, както следва: *„Някои неадминистративни единици обаче могат да се отклоняват от тези прагове поради определени географски, социално-икономически, исторически, културни или екологични условия, особено на островите или в най-отдалечените региони“*. Това не трябва да се забравя при формирането на бъдещи региони.

В допълнение, наименованията на регионите, които се изучават по география, често остават абстрактни за учениците и понякога дори противоречат на представите им за географските посоки. Пример за това е област Стара Загора, която формално е включена в Югоизточен регион, въпреки че се намира почти в центъра на Южна България. Подобен казус се наблюдава и при областите Плевен и Ловеч, които географски не са част от северозападната част на страната. Поради тази причина е разумно бъдещите райони да имат конкретни наименования, свързани с характерни природни дадености.

Забелязва се, че от въвеждането на районите по йерархията NUTS в България вече са извършвани редица промени, което показва, че не бива да се страхуваме от допълнителни корекции в бъдеще, ако обстоятелствата го изискват. Въпреки над 25 години планиране на ниво NUTS 2 обаче, декларираният стремеж за полицентрично развитие не се реализира. Напротив, наблюдаваме все по-силен моноцентричен процес към столицата. Ако искаме да обърнем тази тенденция, е важно да се уточни дали **регионите ще служат като реален инструмент за изпълнение на националните ни приоритети в областта на регионалното развитие, или ще представляват само формална структура в съответствие с европейските критерии**, без да отговарят на нашите действителни нужди в сферата на инфраструктурата, икономиката, социалната среда и природно-географските особености. Този въпрос следва да бъде предмет на задълбочен експертен и политически дебат.

Препоръки и предложения към материали, предложени за обществена консултация

Считам, че най-подходящ за ново райониране на страната е предложеният във Вариант 1 модел, но със следните уточнения:

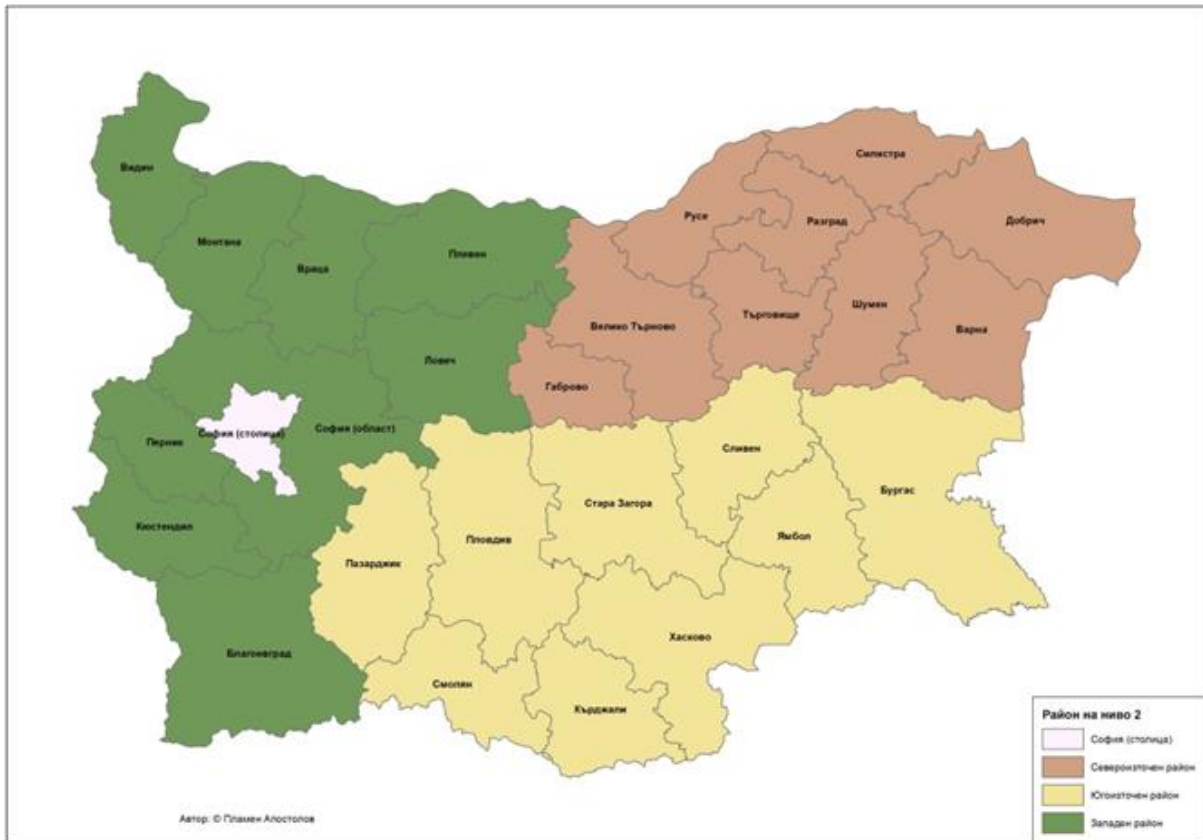
- Да се обособи един Черноморски регион („Източен“ използван в предложението), включващ **само** областите Добрич, Варна и Бургас. Това би подчертало значението на крайбрежната зона и свързаните с нея икономически дейности.
- **Област Шумен да премине към Северния регион**, за да запази съществуващите икономически връзки с областите Разград и Търговище. Наред с това, целесъобразно е да се обмисли дали този регион да не бъде наречен „Дунавски“, за да се възприема по-лесно от широката общественост, включително от учениците.
- **Областите Ямбол и Сливен да бъдат включени в Южния регион**, тъй като те нямат пряко функционално и природногеографско обвързване с Черноморието.

Считам, че би било полезно Междуведомствената комисия да разгледа и **алтернативен вариант на райониране (фиг. 1)**, който предложих още през 2018 година по време на предишното обществено обсъждане за промяна в обхвата на районите от ниво 2 (NUTS 2), публикувано от Министерството на регионалното развитие и благоустройството, налично на този адрес: <https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?Id=3264>. И по чиито предложения няма официално публикуван отговор.

Предимствата на този вариант са:

- Всеки район се състои от **сходен брой области** – 9 броя.
- **Населението** в тях се очаква да **покрива критериите на Евростат** в дългосрочен план;
- **Възможно е използването на географски наименования** – „Западен“, „Североизточен“, „Югоизточен“ и „Столичен/София“, които подпомагат процеса на научаване и приемане от ученици и широк кръг граждани.
- **Наличието на няколко по-големи града** във всеки район създава условия за вътрешен баланс и по-равномерно развитие, в съответствие с Националната концепция за пространствено развитие (НКПР).
- **Промяната в най-малка степен засяга вече съществуващите райони за планиране**, което би улеснило преизчисляването на социално-икономическите показатели, необходимо за НСИ. **Това ще доведе до икономии на финансови, времеви и експертни (трудови) ресурси.**

В заключение, независимо кой модел за райониране бъде приет, е от ключово значение да се осъзнае, че това не следва да бъдат реални райони за планиране, а инструмент за привличане на средства и осъществяване на нашите собствени регионални политики. В противен случай моноцентризмът към София ще продължи и през следващите години.

Фигура 1. Алтернативно предложение за райониране на ниво 2
 Източник: авторът

С уважение,

урб. Пламен Апостолов